

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Barnets socialsekreterare

Vad betyder den nya lagstiftningen i praktiken?

Av: Ylva Tornestrand

Kandidatuppsats SOPA 63

Vårterminen 2015

Handledare: Bodil Rasmusson

ABSTRACT

Author: Ylva Tornestrand

Title: The child's social worker, what does it mean in practise?

Supervisor: Bodil Rasmusson

Assessor: Norma Montesino

The aim of this essay is to examine how the new legislation is applied in practice when it comes to children placed in foster homes should have their own social worker. This has been done through the perspective of the child's social worker. The study is qualitative and based on the interviews with five social workers, who are social workers to children placed in foster homes. The social workers do follow up of the placement of the children. All interviewees found the amendment positive as they describe that this leads to a more defined responsibility, the children are prioritized and thus an improvement for children placed in foster homes. The social workers' opinion was that by having your own social worker it gives the children better security, but actually it is all about having a good relation and continuity in contact with the children. At the same time they described difficulties in their role. These difficulties were about maintaining a comprehensive view and cooperation between the adults who were jointly responsible for the children. Several of the social workers also experienced an increased workload due to this organizational change.

Keywords: foster care, children placed in foster home, the child's social worker

FÖRORD

Denna uppsats har ingått i kursen ”Socialt arbete med barn och ungdomar” på socionomprogrammet. Jag har valt att skriva om hur tillämpningen av lagen, om att familjehemsplacerade barn ska ha en egen socialsekreterare, blir i praktiken. Detta har jag gjort utifrån barnets socialsekreterares perspektiv.

Jag vill rikta ett stort och innerligt tack till er socialsekreterare som ställde upp och lät mig intervjua er. Trots hög arbetsbelastning och tidsbrist delade ni med er av er tid och kunskap. Det var väldigt kul att ta del av ert engagemang och all er erfarenhet, tack!

Jag vill också tacka min vän och kollega Eva för uppmuntran, stöd och inte minst trevligt sällskap under kämpiga perioder med arbetet.

Sist men inte minst vill jag tacka min handledare Bodil Rasmusson för bra synpunkter, tips och vägledning under arbetets gång.

Ylva Tornestrand

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
PROBLEMFÖRMULERING, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
Problemformulering.....	2
Syfte och frågeställningar	3
HISTORIK OCH KUNSKAPSLÄGE	4
Historik	4
<i>Utvecklingen av lagstiftningen</i>	4
<i>Vanvårdsutredningen</i>	4
Kunskapsläget.....	5
TEORETISK REFERENSRAM	7
Barnets röst och barnperspektiv	7
Helhetssyn kring de familjehemsplacerade barnen	8
METOD OCH URVAL	10
Etiska överväganden.....	12
Tillvägagångssätt vid litteratursökning	13
Reliabilitet och validitet.....	13
RESULTAT OCH ANALYS	14
Intervjupersonernas bakgrund	14
Rollen som barnets socialsekreterare	15
<i>Före och efter lagändringen</i>	15
<i>Metodiken, hur gör barnets socialsekreterare för att skapa kontakt?</i>	16
<i>Svårigheter i rollen</i>	16
Barnperspektivet	18
<i>Vinster för barnet</i>	18
<i>Relation och kontinuitet</i>	20
Helhetssynen.....	22
Att få tiden att räcka till.....	25
SLUTDISKUSSION	27
LITTERATURFÖRTECKNING	30
BILAGOR	33
Bilaga 1. Brev till mina intervjupersoner.	33
Bilaga 2. Intervjuguide	34

Inledning

Bakgrunden till mitt intresse om barnets röst i barnavården härrör från mitt eget arbete inom socialtjänsten. Jag har arbetat flera år inom socialtjänstens familjehemvård som socialsekreterare. Då socialtjänstlagen utvidgades till att omfatta rätten för barn att ha en särskilt utsedd socialsekreterare (SoL 6 kapitlet paragraf 7c) var diskussionen i full gång om hur den skulle implementeras. På min arbetsplats har en omorganisation skett sedan ett år tillbaka till följd av lagändringen. Denna förändring innebär att socialsekreteraren som tidigare följt upp alla delar inom familjehemsvården, barnet, den biologiska familjen och familjehemmet, nu har som huvuduppgift att vara barnets socialsekreterare. I andra kommuner har denna uppdelning redan funnits under flera år och erfarenheter från dessa kommuner har till viss del varit vägledande för mig och mina kolleger.

Jag trivs med min roll som barnets socialsekreterare och upplever att den ger mig en möjlighet att fokusera mer på barnet än tidigare då jag ibland kunde bli uppslukad av de vuxnas behov av stöd och samtal. Idag hänvisas barnen och de biologiska föräldrarna till mig och familjehemsföräldrarna till sin socialsekreterare, som arbetar med rekrytering, uppföljning och handledning av familjehem. Jag märker på de barn jag träffar att de är väl förtrogna med att jag kommer för att träffa dem och att de vet att jag vill veta hur de har det. Många av barnen har träffat mig sedan en lång tid tillbaka. Sedan jag blev barnets socialsekreterare upplever jag dock att min arbetsbelastning blivit större och att möjligheten att träffa barnen i vissa fall blivit sämre. Då väcks mina frågor kring hur andra socialsekreterare till barnen ser på sitt uppdrag, att lyssna på barnen.

Eftersom lagändringen, om att barnet ska ha en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet, trädde i kraft först år 2013 har någon forskning ännu inte kunnat göras i ämnet. Min uppsats kan därför bidra till att öka intresset för studier kring barnets behov och nytta av en egen socialsekreterare genom att jag samlar in kunskap om hur denna resurs, för att stärka barns ställning och öka barns möjlighet att komma till tals, uppfattas av barnets socialsekreterare.

Problemformulering, syfte och frågeställningar

Problemformulering

En av de vanligaste insatserna inom den sociala barnvården är familjehemsplaceringar av barn. Enligt Vinnerljung (1996) har drygt 3 procent av den svenskfödda vuxna befolkningen, födda under första delen av 1970-talet, varit placerade i familjehem under en kortare eller längre tid av sin barndom. Familjehemsplacerade barn är en utsatt grupp i vårt samhälle. Deras uppväxtförhållanden har ofta varit präglade av svåra upplevelser och bristande omsorg. Genom en familjehemsplacering sker ytterligare påfrestningar för barnet då det måste lämna sin ursprungsfamilj och miljö. Familjehemsvård kan dock vara en viktig skyddande faktor för många barn framförallt om de kommer till ett familjehem där de får en god och varaktig relation till sitt familjehem (Andersson, 2008). De flesta barn får ett bra omhändertagande av sina familjehem och barnen är nöjda med sin placering (Svedin, 2010). Men det finns också de som samhället misslyckas att ge en trygg och säker vård. Under de senaste 20 åren har socialtjänstens arbete med familjehemsplacerade barn och ungdomar fått stor uppmärksamhet. Hösten år 2005 visades TV-dokumentären *Stulen barndom*, en dokumentär där sju män berättar om sin uppväxt på svenska barnhem i Sverige under åren 1955 – 1975 (Kanger, 2005). Flera tillsynsrapporter har genom åren konstaterat stora brister i den sociala barnvården. Den debatt som följde på TV-dokumentären om de sju männen blev startskottet för Sveriges regering att år 2006 tillsätta den utredning som kom att kallas *Vanvårdsutredningen* (SOU 2009:99). Denna utredning hade till uppgift att kartlägga eventuell vanvård i den sociala barnvården. I januari år 2009 lämnades en delrapport från Vanvårdsutredningen och regeringen tillkännagav då att det skulle tillsättas en särskild Upprättelseutredning som bland annat skulle utreda förutsättningarna för hur de drabbade enskilda skulle få upprättelse samt utreda om det behövde vidtas åtgärder för att det som hänt inte skulle upprepas. I januari år 2011 överlämnades Upprättelseutredningens rapport; *Barnen som samhället svek – åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelser i samhällsvården* (SOU 2011:9). I denna Upprättelseutredning föreslog man flera åtgärder för ökad säkerhet inom samhällsvården av barn och unga.

Regeringen överlämnade den 14 juni år 2012 en lagrådsremiss till Lagrådet (Regeringskansliet, 2012). I lagrådsremissen föreslår regeringen ändringar i främst Socialtjänstlagen (2001:453) i syfte att stärka stödet och skyddet för barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. När vård ges i ett familjehem eller ett HVB föreslår

regeringen att socialnämnden ska utse en särskild socialsekreterare som ska ansvara för kontakten med barnet eller den unge. Den särskilt utsedda socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet och i den omfattning som är lämplig utifrån barnets och den unges behov och önskemål. Socialsekreteraren ska föra enskilda samtal med barnet eller den unge.

I november år 2012 utfärdade riksdagen ändringar i socialtjänstlagen och den 1 januari år 2013 trädde paragrafen i kraft. Denna lagändring innebär att alla familjehemsplacerade barn ska ha rätt till en egen socialsekreterare och regelbundna uppföljningsbesök med enskilda samtal. Detta för att förhindra att barn som är omhändertagna och placerade ska fara illa i sina familjehem. Missförhållanden i den sociala barn- och ungdomsvården är något som har förekommit under lång tid och fortfarande förekommer. Barn är en särskilt värnlös och sårbar grupp och i synnerhet familjehemsplacerade barn är ännu mer utsatta för risken att fara illa. Det är därför viktigt att låta dessa barn komma till tals och att de blir lyssnade på. Att socialtjänsten noga följer upp barn som bor i familjehem är viktigt då det finns barn som inte har det bra där (Andersson, 2008).

Jag anser att det är viktigt att följa upp hur denna lagändring kommer att implementeras i praktiken. I denna studie intervjuar jag fem socialsekreterare för att få deras erfarenheter och synpunkter på hur rollen som barnets socialsekreterare fungerar i praktiken och hur de tror att det blir för barnen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur den nya lagstiftningen, om att de familjehemsplacerade barnen ska ha en egen socialsekreterare, tillämpas i praktiken utifrån barnets socialsekreterares perspektiv.

Frågeställningar:

Vad innebär rollen som barnets socialsekreterare i praktiken?

Hur ser barnens socialsekreterare på vad det innebär för de familjehemsplacerade barnen att ha en egen socialsekreterare?

Historik och kunskapsläge

Historik

Utvecklingen av lagstiftningen

I Sverige har den sociala barnvården varit reglerad i lagstiftning sedan år 1902 då de första barnlagarna antogs. Den ökande industriarbetarklassens barn i storstäderna och de medföljande problemen med tiggeri och kriminalitet behövde hanteras och kontrolleras. Då ville man kunna skilja barn från sina föräldrar genom *Lagen om uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn*. Det innebar att barn som var bråkiga och besvärliga kunde omhändertaras med tvång från sina biologiska föräldrar och placeras för att uppfostras i fosterhem eller på institution. Men man ville också komma tillrätta med det som vid den tiden kallades fosterbarnsindustri, där barn vanvårdades och utnyttjades i arbete. Myndigheterna hade uppmärksammat en stor överdödlighet bland dessa fosterbarn. I *lag om fosterbarnsvård* var avsikten att ställa högre krav på fosterföräldrar och därmed erbjuda fosterbarnen ett utökat skydd. Men eftersom myndigheterna inte behövde ge sitt medgivande till den som tog emot fosterbarn betydde det i praktiken att denna lag var ganska meningslös. (Nyman, 2012). År 1924 antogs en ny barnvårdslag som till skillnad från 1902 års lagstiftning gjorde det möjligt att omhänderta barn på grund av vanvård, misshandel eller om man ansåg att föräldrarna hade brister i sin uppfostran (Socialstyrelsen, 2004; SOU 2009:68). Denna lag medförde även många organisatoriska förändringar, bland annat infördes i varje kommun en barnvårdsnämnd som fick till uppdrag att ansvara för omhändertaganden av barn. Fosterbarnskontrollen blev strängare och tillsynen gällde nu alla barn till och med 16 år (Hagbard & Esping, 1992).

De tidiga barnvårdslagarna handlade mycket om samhällsskydd och man hade ett moraliskt perspektiv på människors problem (Ponnert, 2015). Synen på barnuppfostran och behandling förändrades någon gång kring 1940-talet, innan dess lades stor vikt vid att finna biologiska förklaringar till problem och intresset låg vid avvikelser (Lundström, 1996). Under åren 1945 och 1960 skedde det stora socialpolitiska förändringar som kom att ha betydelse för barns uppväxtvillkor med bland annat barnbidrag, barnvårdscentraler, moderskapsunderstöd och förskolor. De auktoritära uppfostringsmetoderna började ifrågasättas och ett ökat intresse för barnpsykiatri gjorde att man inom den sociala barnvården även började titta på barns behov utifrån psykiska problem och störningar och inte som tidigare, enbart deras fysiska behov. År 1960 antogs en ny barnvårdslag där bland annat begreppet vanart avskaffades. Med den nya lagen gavs barn över 15 år möjlighet att för första gången uttrycka sin åsikt om de insatser

som planerades (Nyman, 2012). Placeringar på barnhem hade under denna tid börjat ifrågasättas och det ansågs inte vara någon lämplig miljö för barn att växa upp i (ibid).

Med tiden framfördes kritik mot lagarnas utformning och den dåvarande socialvårdens organisering (Ponnert, 2015). Den nya socialtjänstlagen, trädde i kraft år 1982 efter 14 års utredande och är fortfarande den lag som reglerar den sociala barn- och ungdomsvården (Nyman, 2012). Stor vikt lades vid frivillighet och självbestämmande, och möjligheten att omhänderta barn med tvång kom att regleras i en egen lag; Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Barnavårdsnämnderna lades ner och istället inrättades en socialnämnd i varje kommun. Ansvar för tillsynen av de placerade barnen flyttades till den enskilda socialsekreteraren i placeringskommunen. Både socialtjänstlagen och LVU har reviderats vid ett flertal tillfällen sedan de infördes. Anledningen till ändringarna har oftast haft syftet att stärka barnets ställning (Lundström, 1996). Barnrättsperspektivet har från slutet av 1990-talet successivt stärkts i lagstiftningen genom införandet av begreppet barnets bästa och bestämmelser om barnets rätt att komma till tals och få relevant information.

Socialtjänstlagen och barnkonventionen ställer krav på att den sociala barnvården ska arbeta för och involvera barnet till delaktighet och inflytande, att barnet ska få komma till tals utifrån sina egna förutsättningar, ålder och mognad samt situationens sammanhang (Dahlberg & Forsell, 2006). En viktig förändring i socialtjänstlagen tillkom år 1997 då man förstärkte barnperspektivet. Detta då man i lagens första paragraf skrev in att ”när åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver”. Vidare skrevs in i den nionde paragrafen att ”barnets inställning skall så långt det är möjligt klarläggas” och ”hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad” (Lag 1997:313).

När det gäller de barn som omhändertagits för samhällsvård är det av största vikt att noga följa och stödja dessa barns utveckling. Samhället har tagit på sig rollen som ”ställföreträdande förälder” och vården i familjehem ska vara trygg och säker (Socialstyrelsen, 2012). Det har under flera år framförts kritik mot socialtjänsten för brister i uppföljningen av barn i samhällsvård. Under åren 2006 och 2007 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att förstärka tillsynen inom bland annat familjehemsvården. Resultatet vid tillsynen visade bland annat att besöken hos de placerade barnen var för få (ibid). Mot bakgrund av detta flyttades den 1 januari år 2013 bestämmelserna om socialnämndens ansvar från socialtjänstförordningen till socialtjänstlagen respektive Lagen om vård av unga. Enligt 6 kap § 7 b ska Socialnämnden noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem eller hem för vård och boende främst genom:

1. regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas.
2. enskilda samtal med barnet eller den unge.
3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och
4. samtal med vårdnadshavarna.

En av åtgärderna för att stärka barns ställning i den sociala barnvården var att år 1999 implementera BBIC – Barns Behov i Centrum. Genom BBIC har en helt ny metod för uppföljning av barns utveckling och kvaliteten i socialtjänstens insatser för barn i samhällsvård introducerats (Rasmusson, Hyvönen, Mellberg, 2004).

På senare år har behovet av en specifik barnvårdslag diskuterats för att tydliggöra samhällets ansvar och insatser för barn och unga (Ponnert, 2015). År 2007 tillsatte regeringen Barnskyddsutredningen att göra en översyn av bestämmelserna för barn och unga i socialtjänstlagen och lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga. Utredningen föreslog i sitt betänkande flera lagändringar för att stärka barns rättigheter samt en egen lag gällande barn, lag om stöd och skydd för barn och unga (LUB) (SOU 2009:68). Det blev ingen ny barnvårdslag. Däremot har en del av Barnskyddsutredningens förslag till förändringar i lagstiftningen införts i socialtjänstlagen (Ponnert, 2015) bland annat bestämmelsen om att de placerade barnen ska ha en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för barnet (6 kap.7 c § SoL).

I Upprättelseutredningens betänkande (SOU 2011:9) är deras slutsats att samhällsvården har förbättrats om man t.ex. ser till kunskapsutvecklingen, arbetssättet, den ökade förståelsen för barn och ungas situation, samt betydelsen av att underlätta kontakten med de biologiska föräldrarna. Samtidigt påtalar de att skillnaderna mellan kommunerna är väldigt stora och att det finns generella brister. Dessa brister har uppmärksammats vid flera tillfällen utan att några förbättringar har gjorts. Det har under åren funnits lagar, föreskrifter och råd på området för omhändertagna barn men de har inte följts av den sociala barnvården. Det har heller inte funnits några sanktioner när det brustit.

Vanvårdsutredningen

Sveriges regering tillsatte år 2006 den så kallade Vanvårdsutredningen med uppgift att kartlägga eventuell vanvård vid institutioner och familjehem inom den sociala barnvården. Startskottet var den debatt som följde efter en uppmärksammas svensk tv-dokumentär, *Stulen barndom*, av Tomas Kanger som sändes i tv år 2005. Uppgiften var att försöka dra lärdomar av det som berättades och föreslå hur vanvård av barn i samhällsvård skulle kunna förebyggas och undvikas i framtiden. Ett stort antal intervjuer genomfördes med personer som varit placerade i den sociala barnvården någon gång under åren 1922 – 2003. Man samlade även in och gick igenom arkivmaterial för att kunna jämföra med det som framkom vid intervjuerna. När delrapporten överlämnades i januari år 2009, *Vanvård i social barnvård under 1900-talet* (2009:99), beslutades att regeringen ämnade tillsätta en särskild Upprättelseutredning. Denna hade till uppgift att utreda hur en upprättelseprocess för enskilda skulle utformas.

Totalt intervjuades över 900 personer som berättade om sina svåra erfarenheter med vanvård inom den sociala barnvården under sin uppväxt. Den röda tråden som togs upp av i stort sett alla intervjupersoner med eftertryck, handlade framförallt om behovet av att bli lyssnad på, att det skulle ha funnits någon att prata med. (Nyman, 2012). Nyman pratar om kvalificerad närvaro och menar med det att barn inte får överges när samhället träder in som förälder.

Vanvårdsutredningen konstaterade att det finns god kännedom om hur vården ska utformas inom den sociala barnvården men att utmaningen är hur dessa kunskaper ska omsättas i praktisk handling (SOU 2011:61). Utredningens slutrapport hade få förslag och de hänvisade till tidigare utredningars förslag för att höja säkerheten för barnen inom samhällsvården, till exempel Tillsynsutredningen SOU 2007:82 och Barnskyddsutredningen SOU 2009:68.

I maj år 2013 gav regeringen i uppdrag åt Socialstyrelsen att, i samverkan med Barnombudsmannen, ta fram en modell för att lyssna på barn i familjehem. Syftet med detta är att utveckla och säkerställa att barn och unga får en trygg och säker vård (Socialstyrelsen, 2015). I delredovisningen från april år 2014, där barn intervjuats om sina erfarenheter av att vara familjehemsplacerade, framkom att de vill kunna dela med sig av sina tankar, upplevelser och åsikter på ett sätt som passar dem själva och till personer de känner förtroende för. Vidare förmedlar barnen att det är viktigt att socialsekreteraren lyssnar och engagerar sig för att skapa relation och förtroende (Barnombudsmannen, 2014).

Kunskapsläget

Då bestämmelsen om att de familjehemsplacerade barnen ska ha en särskilt utsedd socialsekreterare trädde i kraft först år 2013 finns det, som jag tidigare nämnt, inte någon forskning som direkt anknyter till mina frågeställningar. Den forskning som jag sökt och redovisar anknyter dock ändå till ämnet såsom socialsekreterarens kontakt med barnen. Jag har valt att endast fokusera på svensk forskning av ämnet då det handlar om en förändring av svensk lagstiftning.

Att vara familjehemsplacerad innebär att ha kontakt med socialtjänsten och att en socialsekreterare följer upp vården. I Gunvor Anderssons studie om barns vardagsliv i familjehem (2001) kan man läsa att kontakten med socialsekreterare vanligen inte är något som präglar barnets vardag. Socialtjänsten tycks för barnen vara ganska avlägsen och socialsekreteraren ingen viktig person i vardagen. Men om det inte fungerar i familjehemmet, om barnet inte får sina behov tillgodosedda eller om det till och med far illa är det viktigt att barnet har någon som det kan vända sig till och kunna prata med. För att detta ska fungera på ett bra sätt behöver socialsekreteraren skapa en relation till barnet. I barnets ögon ska socialsekreteraren vara en trygghet, någon som stannar kvar och har kompetens. (Fredriksson & Kakuli, 2011). Socialsekreteraren är viktig över tid för att känna till barnets historia och ha en regelbunden och tät kontakt. Enligt Gunvor Andersson (2011) slarvas det med lyhördhet för barnets åsikter. Vidare menar hon att det slarvas med kontinuitet i socialarbetares kontakt med barn och familjer. Socialsekreteraren som följer upp barnets familjehemsplacering pratar inte alltid med barnet och inser inte alltid sin betydelse för det placerade barnet (Andersson, 1995). Studier visar att de familjehemsplacerade barnen ibland känner sig övergivna och att ingen lyssnar på dem (se t ex. Cederborg & Karlsson 2001). Detta framkommer också i Vanvårdsutredningen (SOU 2011:9) där det genomgående är berättelser om bristen på uppföljning och kontinuitet i kontakten med barnet. Hagbard & Esping (1992) konstaterar också att socialsekreterare ofta underskattar sin egen, personliga betydelse.

Vinnerljung (1996) har funnit studier med intervjuer från barn som bekräftar socialsekreterares distans och att barnen har en önskan om att det skulle vara annorlunda. Gunvor Andersson och Bodil Rasmusson (2006) har i en artikel samlat flera undersökningar där barn blivit intervjuade om sina erfarenheter i kontakterna med socialsekreterare. Det som framkommer i dessa intervjuer är att barnen tycker att det är viktigt att socialsekreteraren visar engagemang, lyhördhet och står på barnens sida. Vidare skriver författarna att kontakten

med socialsekreteraren kan ha en livsavgörande betydelse och framförallt då om barnet inte har det bra i sitt familjehem. Förutsättningen är dock att det finns en förtroendefull kontakt med socialsekreteraren och denne lyssnar och bryr sig. Om kontakten med socialsekreteraren inte fungerar är risken att missförhållanden i familjehemmet förblir dolda (Andersson & Rasmusson, 2006).

Regeringen gav år 2009 Socialstyrelsen i uppdrag att förbereda och genomföra en försöksverksamhet med tillsynsombud för barn och unga placerade i familjehem. Försöksverksamheten pågick under tre år, 2010 – 2013 och under denna tid tog Inspektionen för vård och omsorg, IVO över ansvaret. Man ville pröva att stärka tillsynen av familjehemsvården och ge barn i familjehem en möjlighet att samtala med en oberoende person (IVO, 2014). Man kom fram till att försöket hade viss effekt men att det ändå fanns tveksamheter till modellen. Slutsatserna var att det var bra med tillsynsombud och att barnen som haft ombuden varit nöjda och att det även gjort en positiv skillnad för en del av dem. Trots detta menade IVO att metoden med tillsynsombud inte var rätt väg att gå för att försäkra att familjehemsplacerade barn får en trygg och säker vård (IVO, 2014). IVO hade flera tveksamheter till införandet av tillsynsombud bland annat att det är socialnämnden som har ansvaret för familjehemsvården och där de menar att en tillgänglig socialsekreterare kan fungera på samma sätt för barnen.

I betänkandet av Upprättelseutredningen (SOU 2011:9) framför man att socialsekreteraren måste se sin unika och viktiga roll för barnet. Att detta innebär att bygga upp en relation till barnet för att kunna förstå hur barnet har det och vad han eller hon behöver. Det är viktigt med kontinuitet men också engagemang och lyhördhet i kontakten med barnet som måste anpassas efter barnets ålder och önskemål. Detta betyder att socialsekreterarna behöver få de förutsättningar som behövs för att kunna arbeta på detta sätt och att de får stöd av sin arbetsledning (SOU 2011:9).

Syftet med att införa bestämmelsen i Socialtjänstlagen den 1 januari år 2013, att en särskild socialsekreterare ska utses för barnet vid placering i familjehem eller HVB, är att komma tillrätta med de konstaterade bristerna i uppföljningen (socialstyrelsen, 2012). I Upprättelseutredningen framhåller man vikten av kontinuitet och en viss täthet i kontakten mellan det placerade barnet och socialsekreteraren för att bygga upp en relation och kunna följa vården och utvecklingen hos barnet och konstaterar att upprepade byten av

socialsekreterare är ett problem (SOU 2011:9). Detta menar även Gunvor Andersson i sin studie (2008) där hon skriver att de barn som haft samma socialsekreterare hela tiden upplevde denna kontinuitet som en viktig trygghet under sin placering.

Teoretisk referensram

Här nedan redovisas de teoretiska referensramar som ligger till grund för studiens kommande analys. De referensramar jag valt är barnperspektivet och helhetssynen för de familjehemsplacerade barnen.

Barnets röst och barnperspektiv

De senaste åren har det förts mycket diskussioner om barnperspektiv, barnets bästa och barnets röst. Men det är inte helt lätt att definiera vad barnets perspektiv innebär. Alla vuxna har varit barn men detta betyder inte att de har samma perspektiv på hur det är att vara barn som barnet har. Flera faktorer, som ålder, kön och sammanhang påverkar också barnets verklighetsbeskrivning (Cederborg & Karlsson, 2001). En annan faktor som också har betydelse är tidsaspekten. Är det barnets perspektiv och bästa man ska ta hänsyn till här och nu under dess barndom eller för framtiden?

Med barnperspektiv menar man oftast att barn har rätt att komma till tals och att barnet ses som en självständig individ med egen röst som är lika mycket värd som vuxnas. Det handlar om att försöka se ur barns synvinkel, försöka ta reda på hur barn uppfattar och upplever sig själva och sin relation till andra, sin omgivning och olika förhållanden och missförhållanden i vardagslivet (Andersson 1995). Samhället har förändrats radikalt de senaste decennierna inte minst för barnen. Synen på barn och har förändrats där man tidigare såg barnen mer som objekt för de vuxnas uppfostran till att man nu mer ser barnen som subjekt, en egen individ och medskapare till sin egen barndom. Barnets ställning som en egen person har kommit att stärkas i allt fler sammanhang (Bäck-Wiklund och Lundström 2001). Stor betydelse i detta sammanhang har FN:s barnkonvention (Konventionen om barnets rättigheter 1990) som ratificerades i Sverige år 1990. Vidare har en särskild Barnombudsman inrättats och flera förändringar har genomförts i lagstiftningen för att lyfta fram barnets bästa. Att ha ett barnperspektiv behöver inte betyda att det då entydigt är barnets perspektiv då detta är uttalat från de vuxna och blir de vuxnas tolkning på vad ett barnperspektiv är. Bodil Rasmusson (2011) skriver om att det finns ett inbyggt spänningsförhållande mellan barns rätt till skydd

och omsorg och rätten till delaktighet. Enligt socialstyrelsen (2004) behöver barn ibland befrias från makt och ansvar och deras uppfattning får inte tillskrivas för stor betydelse i svåra beslut.

Enligt Bodil Rasmusson är det en viktig uppgift i socialt arbete att väga in barnens perspektiv utan att de blir tilldelade för stort ansvar för sin livssituation (Rasmusson, 2011). Att ha ett barnperspektiv och att lyssna på vad barn säger och önskar innebär inte automatiskt att det måste bli som de vill. Det nya synsättet på barn som aktiva subjekt medför att barnet ses som aktörer med egna rättigheter men det är också viktigt att barnen måste få vara del av en familj (Rasmusson, 2011).

Helhetssyn kring de familjehemsplacerade barnen

En central tanke bakom Socialtjänstlagens tillkomst var att lagstiftningen skulle präglas av en helhetssyn på människors sociala situation (Johansson & Ponnert, 2015). ”Socialarbetaren ska sträva efter att finna en samlad lösning på sociala svårigheter i den enskildes eller gruppens totala situation” (Lundgren & Thunved, 2013). De familjehemsplacerade barnen har flera personer som ansvarar för och fattar beslut kring dem, de biologiska föräldrarna, familjehemsföräldrarna samt socialtjänsten. För att uppföljningen av de familjehemsplacerade barnen ska bli bra krävs samverkan internt mellan olika handläggare inom socialtjänsten samt mellan de båda familjerna, den biologiska och familjehemmet. Det handlar om att de vuxna runt barnet behöver samarbeta så att det blir så bra som möjligt för barnet.

Att vara familjehemsplacerad innebär att ingå i flera nätverk av relationer med och mellan två familjer. Barnen har sin ursprungsfamilj med de biologiska föräldrarna men också syskon, mor och farföräldrar och övrig släkt. I socialtjänstlagen står det följande, *Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön* (6 kap 1 § tredje stycket SoL). Att arbeta som barnets socialsekreterare innebär oftast också att arbeta med de vuxna, barnets biologiska föräldrar och andra viktiga i barnets nätverk. Dessa har kanske en annan uppfattning om barnets behov vilket gör barnvårdsarbetet både professionellt och känslomässigt komplicerat (Ponnert, 2011). En utmaning i socialsekreterarrollen är också att å ena sidan jobba för att barnet ska kunna återvända hem och andra sidan arbeta för att barnet ska få en stabil placering i sitt familjehem. (ibid). Socialsekreteraren behöver vara stöttande och fungera som en länk mellan de båda familjesystemen (Fredriksson & Kakuli, 2011).

Barnen ingår också i familjehemmets system med dess familjemedlemmar och släktingar. Samtidigt som de behöver bibehålla en relation eller kontakt till sitt biologiska nätverk behöver de få en relation till familjehemsföräldrarna i rollen som ställföreträdande föräldrar (Socialstyrelsen, 1990). Barnet blir en familjemedlem och behöver få känna sig delaktig och ha en tillhörighet i familjehemmet för att utvecklas. Familjehemsvård kan vara en viktig skyddsfaktor för många barn och särskilt för dem som bor i ett familjehem där de får en god och varaktig relation till familjehemmet (Andersson, 2008). Det kan ibland vara svårt för familjehemmen att hantera svåra relationer med barnens biologiska familj. Där kan de behöva stöd från socialtjänsten att hantera dessa relationer (Fredriksson & Kakuli, 2011).

De familjehemsplacerade barnen ska dessutom ha kontakt med socialtjänsten med minst en socialsekreterare. Det har de senaste åren skett en förändring inom socialtjänsten på så sätt att man tidigare hade en helhetssyn med en generalistkompetens hos socialsekreterare, medan man i dag i de flesta kommuner har en specialisering (Ponnert, 2015). Trots detta skall arbetet med barnen utgå från en helhetssyn vilket kräver högre grad av samarbete och samordning av socialsekreterare och samarbetspartners. Med lagändringen i januari år 2013, att familjehemsplacerade barn ska ha en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet, innebär det ytterligare specialisering. Barnet har en socialsekreterare och familjehemmet en annan. Barnets socialsekreterares främsta uppgift är att vara till för barnen och företräda ett barnperspektiv. Trots detta, eller kanske på grund av detta är det ändå nödvändigt att in ta ett såväl föräldrar - som familjehemsperspektiv. I Anderssons forskningsprojekt (2008) beskrivs att barn som upplevt konfliktsituationer i sitt familjehem pratade om vikten av familjehemssekreterarens besök i betydelsen att familjehemssekreteraren var till hjälp i att de, barnet och familjehemmet, skulle nå fram till varandra igen. Vidare ska vården övervägas varje halvår och för att kunna bilda sig en uppfattning om, och få ett allsidigt underlag kring barnets och föräldrarnas situation krävs det kontakt och samarbete med såväl barnet som dess biologiska föräldrar och familjehem (Linderot, 2015). Vikten av att de vuxna som har medansvar för barnen samarbetar betonas i alla sammanhang. Såväl forskning, lagtext och barnkonventionen menar att samarbete är viktigt för barnens bästa (Andersson, 2004). Enligt Gunvor Andersson (2008) ökar barnets trygghet om samarbetet mellan de vuxna fungerar. Ett bra samarbete mellan familjehemsföräldrarna och de biologiska föräldrarna lindrar barnets eventuella lojalitetskonflikter och hjälper dem att ha tillgång till två familjer.

Metod och urval

I detta avsnitt presenterar och motiverar jag den metod jag använt mig av och det urval av intervjupersoner jag gjort samt analysmetoden. Jag beskriver vidare mina etiska överväganden. Därefter beskriver jag hur jag funnit den litteratur jag använt mig av. Slutligen redogör jag för uppsatsens reliabilitet och validitet.

Jag har valt att göra en kvalitativ undersökning. Kvalitativ forskning kan se ut på olika sätt men handlar i stort om att använda en metod för att skapa förståelse för det studerade fenomenet (Justesen & Mik-Meyer 2011). Då jag ville ta reda på hur lagstiftningen, att alla familjehemsplacerade barn ska ha en egen socialsekreterare, tillämpas i praktiken utifrån socialsekreterares perspektiv anser jag att den kvalitativa metoden i form av intervjuer lämpar sig bäst. Jag ville med den kvalitativa intervjumetoden ta del av de intervjuades tankar och erfarenheter om ämnet. Jag har valt att intervjua fem socialsekreterare som arbetar med uppföljning av familjehemsplacerade barn, det vill säga att de är barnets socialsekreterare. Jag har begränsat mig till detta antal för att ha ett hanterbart material inom tidsramen för min uppsats. Materialet kan därför inte betraktas som representativt. Kvale & Brinkman (2014) menar att man ska intervjua så många personer som behövs för att ta reda på det man behöver veta. Om antalet är för litet blir det svårt att generalisera, men om antalet är för stort går det inte att göra mer djupgående tolkningar av intervjuerna. Jag anser att de fem intervjuerna jag genomförde var tillräckliga för att kunna besvara mitt syfte och mina frågeställningar. Jag har fått kontakt med socialsekreterarna på olika sätt, genom e-post, telefonsamtal och samarbetspartners. Mitt urval av intervjupersoner har styrts dels utifrån ett bekvämlighetsurval. Jag har valt att intervjua socialsekreterare som arbetar inom drygt en timmes avstånd från där jag bor och arbetar. Detta för att det inte skulle ta alltför lång tid med intervjuerna. Syftet med uppsatsen är att belysa socialsekreterarnas erfarenheter kring hur det blivit i praktiken med att de familjehemsplacerade barnen ska ha sin egen socialsekreterare och om barnen därmed blivit mer delaktiga och lyssnade på genom denna lagändring. Urvalet har därför även varit strategiskt då jag har valt att intervjua socialsekreterare som har rollen som barnets socialsekreterare med ett undantag. En intervjuperson hade nyligen slutat sin tjänst och hade idag andra arbetsuppgifter. Hon svarade dock på frågorna utifrån sin tidigare roll som barnets socialsekreterare. Kommunerna de arbetar i skiljer sig åt i storlek men har stora likheter i organisationen kring arbetet med de familjehemsplacerade barnen. Mina

intervjupersoner är alla kvinnor i åldern 40 – 55 år. I resultatredovisningen kommer jag för enkelhetens skull att kalla dem för A, B, C, D och E.

Jag valde att göra semistrukturerade intervjuer. Detta innebär att man har en viss struktur med, på förhand bestämda intervjufrågor, men att det finns utrymme för att även ta upp andra intressanta ämnen som intervjupersonen tar upp (Justesen & Mik-Meyer 2011). Innan intervjuerna genomfördes gjorde jag en intervjuguide (se bilaga 2). Denna intervjuguide delades upp i tre olika teman med underfrågor. Det var viktigt för mig att ha en öppenhet i intervjuerna och att jag fick ta del av intervjupersonernas tankar och erfarenheter. Då jag inte är van i rollen som intervjuare ville jag hålla mig till mina intervjufrågor i största möjliga mån för att inte riskera att tappa bort någon fråga. Däremot ser jag det som viktigt att som intervjuare vara lyhörd för det som sägs för att kunna ställa relevanta följdfrågor. Jag lät mina intervjupersoner läsa igenom frågorna strax innan jag påbörjade intervjun. Detta för att de skulle få lite tid på sig att förbereda sig. En variant hade varit att skicka ut frågorna en tid innan intervjun och detta hade kanske förändrat svaren något. Jag lät intervjupersonerna bestämma tid och plats och samtliga fem valde att bli intervjuade på sina respektive arbetsplatser. Där hade de bokat samtalsrum som vi kunde sitta ostörda i. Intervjuerna tog mellan 40 till 60 minuter att genomföra.

Jag spelade in mina intervjuer på diktafon efter godkännande av intervjupersonerna. Detta innebar att jag kunde vara fri att koncentrera mig på det som intervjupersonen berättade och att jag kunde följa upp intressanta synpunkter utan att behöva tänka på att anteckna samtidigt. Jag transkriberade mina intervjuer. Transkribering innebär att man innan analysförfarandet omvandlar tal till skrift genom att skriva ner det som sagts under intervjun (Kvale & Brinkmann, 2014). Jag klippte och klistrade in varje fråga och svar från var och en vilket gjorde att jag fick en tydligare överblick över vad som framkom i de olika svaren. Jag läste därefter igenom det utskrivna materialet flera gånger för att jag skulle få en helhetsbild av vad intervjupersonerna svarade.

Därefter kodade jag det nedskrivna intervjuerna för att underlätta min kommande analys. Jag valde att göra en innehållsanalys. Detta är en vanlig analysmetod då man gör en kvalitativ undersökning och innebär att man sorterar och kodar delar i intervjuerna för att sedan se eventuella likheter och olikheter (Bryman, 2002).

I avsnitt 5 Resultat, har jag med olika citat som exempel på intervjupersonernas uttalanden. Jag har redigerat dessa till skriftspråk. Det betyder att hummanden och utfyllnadsord som till exempel liksom som inte är relevanta för innebörden i citatet har tagits bort. Jag har gjort detta för att uppsatsen ska bli mer lättläst men också för att som Trost (2005) skriver att det är att visa hänsyn till intervjupersonen att omvandla talspråket till skriftspråk då det talade språket ofta är slarvigare uttryckt.

Etiska överväganden

Att skriva en uppsats och tala om barnperspektiv och vikten av att lyssna på barn samtidigt som jag inte gör intervjuer med barn och får fram deras röst kan tyckas rimma illa. Jag har dock valt att inrikta mig på barnets socialsekreterare för att få ta del av deras perspektiv av hur rollen som barnets socialsekreterare fungerar och vad de har för erfarenheter av hur detta blir för barnen. Detta gör jag dels med hänsyn till barnperspektivet. Begreppet barnperspektiv inom socialt arbete innebär bland annat att barnet ses av de vuxna, att de vuxna försöker förstå barnet och bedömer åtgärder som är barnets bästa. Begreppet förutsätter empati och en förmåga att identifiera sig med barnet (Hindberg, 1999). Barn som är familjehemsplacerade befinner sig redan i en utsatt situation med många personer involverade i deras liv. Jag vill inte utsätta dem för ytterligare belastning. Jag tänker att jag genom den litteratur jag studerat samt genom att intervjua barnets socialsekreterare ändå kan få viktig kunskap med relevans för mitt ämne.

I vetenskapsrådets ”Forskningsetiska principer” (2014) formuleras fyra grundläggande krav som skall tillämpas genom hela forskningsprocessen, *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*.

Informationskravet handlar att intervjupersonerna ska få information om studiens syfte innan deltagandet. Jag hade kontakt med samtliga intervjupersoner via mejl och telefon innan intervjuerna genomfördes. De fick då information både skriftligt och muntligt om studiens syfte samt att deras deltagande är helt frivilligt och hur resultaten skulle komma att redovisas.

Samtyckeskravet handlar om att intervjupersonerna har rätt att själva bestämma över sin medverkan i studien. Vid telefonkontakten före intervjuerna gav samtliga intervjupersoner sitt muntliga samtycke till att delta i studien.

Kravet om konfidentialitet innebär att försäkra de medverkande i studien att deras personuppgifter förvaras på ett säkert sätt och att deras identitet inte går att röja. Jag har tagit

hänsyn till detta då inga uppgifter har lämnats ut om intervjupersonerna. Vidare har jag avidentifierat intervjupersonerna i uppsatsen för att garantera deras anonymitet.

Nyttjandekravet innebär att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för det aktuella forskningsändamålet. För att uppfylla detta krav har jag förstört allt intervjumaterial efter genomarbetningen.

Tillvägagångssätt vid litteratursökning

Jag har sökt efter litteratur genom sökmotorn Google och genom biblioteket. Sökord som jag använde var barnavård, familjehemsvård, vanvård i samhällsvård, barnets socialsekreterare och barnperspektiv. Dessa har jag även använt i olika kombinationer. Efterhand som jag hittade litteratur gjordes färre generella sökningar. Jag försökte i stället att finna litteratur som genom referenser verkade innehållsrika och tillförlitliga. När man gör litteratursökningar finns alltid en risk att man missar användbar litteratur genom valet av sökord, då litteraturen kan sorteras in under andra sökord. Man kan också riskera att missa en del kunskap vid gallringen av litteratur. Dels är det omöjligt att få tag på all litteratur inom området och dels är det omöjligt att detaljerat gå igenom all litteratur. Förutom att söka på biblioteket och nätet har jag fått flera användbara litteraturtips av min handledare.

Reliabilitet och validitet

Reliabilitet, eller en hög tillförlitlighet, handlar om ifall studiens resultat skulle bli densamma ifall den genomfördes på nytt, eller om studien påverkas av exempelvis tillfälliga förutsättningar (Trost, 2005). I och med att jag genomfört en kvalitativ undersökning med semistrukturerade intervjuer så anser jag att det är svårt att uppfylla detta kriterium, eftersom den sociala miljön, intervjupersonernas förutsättningar och arbetsvillkor inte är statiskt utan hela tiden förändras. Validitet, eller giltighet, handlar om ifall studien mäter det som är avsett att mätas (Trost, 2005). Då mina intervjupersoner var så få kan inte undersökningen generaliseras till att omfatta andra utanför denna grupp. En annan organisation och deras förutsättningar kan ju se helt annorlunda ut. Dock anser jag att jag ändå fått en god inblick i hur flera av barnets socialsekreterare uppfattar och resonerar kring sin roll och hur det kan bli för barnen de arbetar med.

Som jag tidigare nämnt arbetar jag själv sedan flera år med familjehemsvård och uppföljning av barn och ungdomar som bor i familjehem. Vi har på min arbetsplats ganska nyligen infört den nya rollen med barnets socialsekreterare. Att jag själv jobbar med familjehemsvård och

som barnets socialsekreterare har säkert påverkat utformningen av mina intervjufrågor och sättet jag ställde frågorna på. Jag märkte att jag ställde en del ledande frågor och det kan ha påverkat de svar jag fick. Dock menar Kvale och Brinkman (2014) att ledande frågor inte behöver minska trovärdigheten, utan att det istället kan öka den. I och med att jag själv arbetar inom detta område har jag en stor förkunskap och erfarenhet som också kan ha påverkat min analys och mitt resultat. Å andra sidan ser jag det som en fördel att jag är väl insatt i vad ämnet handlar om och vad rollen som barnets socialsekreterare innebär. I och med detta hade jag en förförståelse och kunskap inför intervjuerna som gjorde att jag kunde ställa relevanta följdfrågor. Det har dessutom varit otroligt intressant och lärorikt att få ta del av kollegers erfarenheter och synpunkter på detta ämne.

Resultat och analys

I detta avsnitt beskriver jag först mina intervjupersoner, vad de arbetat med före sin roll som barnets socialsekreterare samt hur kommunerna de arbetar i ser ut. Därefter redovisar jag resultatet från intervjuerna utifrån de teman jag valt. Jag har valt att presentera det material jag bedömt har relevans för varje tema.

Intervjupersonernas bakgrund

Mina intervjupersoner har alla, eller i ett fall, haft rollen av att vara barnets socialsekreterare. Gemensamt för dem alla är att de, med ett undantag, har arbetat länge inom socialtjänsten men är ganska nya i sin roll som enbart barnets socialsekreterare, mellan ett till fyra år. Två av socialsekreterarna har tidigare arbetat med försörjningsstöd, en har varit utredare för ungdomar och vuxna samt familjehemssekreterare med ansvar för både barnet och familjehemmet. En har arbetat på barnhem och varit fältsekreterare. Den femte intervjupersonen har fram till för cirka ett år sedan haft rollen att följa upp familjehemsvården i sin helhet, både barnet och familjehemmet. Två av mina intervjupersoner arbetar i en liten kommun, två av dem arbetar i en våra större kommuner och en i en mellanstor kommun. De tre kommunerna är organiserade på så sätt att de är uppdelade i familjehemsekreterare och barnsekreterare. I den större och i den mellanstora kommunen gör barnsekreteraren alla utredningar som rör barnet under placeringstiden, till exempel om föräldern begär hem barnet, medan i den mindre kommunen är det en utredare inom individ och familjeomsorgen som gör dessa utredningar. Alla tre kommunerna har haft en annan typ av organisation före den

nuvarande med barnets socialsekreterare respektive familjehemssekreterare. Deras tidigare organisation har sett olika ut för de olika kommunerna. Jag kommer fortsättningsvis benämna mina intervjupersoner som A, B, C, D och E.

Rollen som barnets socialsekreterare

Nedan följer hur socialsekreterarna ser på sin roll för de familjehemsplacerade barnen före och efter lagändringen, hur de gör för att skapa kontakt med barnen samt vilka svårigheter de kan uppleva som barnets socialsekreterare.

Före och efter lagändringen

A beskriver att innan de införde rollfördelningen med barnets socialsekreterare var det större risk för att barnet ”tappades bort” i allt annat arbete med utredningar och övriga insatser för barn och familjer.

”Det var ju lite styvmoderligt behandlat innan dess”

Hon tycker att det idag blivit mer tydligt att man har ansvar för hur barnen har det.

B började sin tjänst efter omorganisationen men har hört av kolleger om hur det var innan. Hon har förstått att de familjehemsplacerade barnen kanske inte var så prioriterade förut framförallt inte om de hade det bra i sina familjehem. De som utredde familjer hade fortsatt vårdansvar för det placerade barnet men hann inte riktigt med. Familjehemssekreteraren pratade med både barnet och familjehemmet men hade, som hon fått det berättat för sig kanske mest fokus på familjehemmet.

”det blev ju kanske så då ofta att de placerade barnen missade man”

På Ds arbetsplats hade man tidigare hela familjen och inte specialiseringen med familjehemsvård för sig. Hon tror absolut på nuvarande uppdelning med barnsekreterare. Hon har förstått på kolleger som berättat hur det varit tidigare att det var rörigare och att de inte hann med de placerade barnen och hade den kunskapen som behövdes för att följa upp på ett bra sätt.

E tycker att det är positivt med lagändringen om att barnen ska ha en egen socialsekreterare. Hon tycker att det blir mer tydligt för henne i sin roll, att man är barnets socialsekreterare.

”Att det då (tidigare) kunde blandas ihop på ett annat sätt, eller rättare sagt man visste inte alltid om det var barnets intresse eller familjehemmets”

Metodiken, hur gör barnets socialsekreterare för att skapa kontakt?

A berättar att hon lämnar en informationsbroschyr där henne namn och telefonnummer står. Annars har hon ingen speciell metod men att hon försöker följa upp vad de pratade om förra gången de träffades.

B menar att hon är tydlig med att informera barnen om varför de träffas och vilken roll hon har.

C berättar att hon, förutom att göra aktiviteter med barnen använder sig av Nallekort till de yngre barnen och att hon även har med sig BBICs intervjuformulär när hon har samtal med barnen.

D menar att det är väldigt viktigt med lyhördhet och flexibilitet i hur och var barnen vill träffas. Att man frågar barnen. Hon tycker inte heller att hon jobbar efter någon speciell metod. Däremot pratar hon också om Nallekort men att hon nyligen varit på utbildning där de fått höra att man inte skulle använda sig av Nallekort, tejpdockor och liknande. Hon tror att man får utgå från sig själv och göra det man tror blir rätt och bra för barnet.

E pratar också om att hitta på saker med barnet. Men menar att det är viktigt att även se barnet tillsammans med familjehemmet för att se deras relation och samspel.

Svårigheter i rollen

Samtliga tycker att det oftast fungerar bra i kontakten med barnet. Fyra av mina intervjupersoner tar upp svårigheten om barnet inte är så intresserad av kontakt eller vill prata. De pratar om olika orsaker till detta. Någon nämner att vissa barn inte vill ha kontakt med socialtjänsten utan bara vill vara ”vanliga”. Då menar den socialsekreteraren att man ändå får träffas och att man förklarar varför och visar förståelse för att de inte är jätteintresserade av kontakt.

A menar att det kan vara svårt om det inte fungerar mellan barnet och socialsekreteraren. Att det är väldigt viktigt att det gör det annars drabbar det barnet negativt.

C och E tar upp att små barn som inte kan prata träffar man inte själv. De behöver känna trygghet med att ha med sig sina familjehemsföräldrar.

Två av mina intervjupersoner, B och C vill gärna utveckla sin arbetsmetodik i deras kontakt med barnen, i hur man skapar en bra relation och hur man samtalar med barn. De upplever att det ibland är svårt att veta vad man ska prata med barnen om och när det är läge att prata om olika saker.

”Det ska ju inte heller vara bara för att man ska träffa barnet, det ska ju vara ett syfte också”

C tycker att det kan vara svårt ibland i hur mycket hon ska prata med barnen och om hon ställer till det för dem genom att prata om saker som kan vara jobbiga för dem.

Kommentar

Det är en väldigt stor skillnad mellan de familjehemsplacerade barnen, en del barn har bott länge i sitt familjehem och andra barn kortare tid och kanske även i flera olika familjehem. Många av de barn som bott i sitt familjehem sedan de var väldigt små kanske ser detta som sin ”riktiga” familj medan för andra barn är det mer tillfälligt och att de inte alls känner någon tillhörighet i familjehemmet. I och med detta är det viktigt att socialsekreteraren är lyhörd för hur man ska prata med barnet. Att man måste vara ärlig och ta upp saker men ändå med känslighet för att barnet också vill tillhöra och vara ”normal” och som alla andra. Jag tänker att det därför måste handla om att känna in, lyssna till barnet och bemöta barnet utifrån barnets, inte bara ålder och mognad utan också, barnets situation. Att det handlar om en balansgång som innebär att vara tydlig i sin roll och sitt ansvar gentemot barnet men med respekt för hur barnet vill ha det. Det är ju att ha ett barnperspektiv i att möta barnen där de är och vad de vill prata om. Samtidigt handlar detta väldigt mycket om hur relationen är då det kan handla om att barnet inte känner förtroende för just den socialsekreteraren som är för honom/henne.

Barnperspektivet

Nedan redovisar jag kring hur mina intervjupersoner tänker kring hur det blir för barnen med att ha egna socialsekreterare, vilka vinster kan det medföra för barnen? Ett tema som också framkom var relation och kontinuitet vilket jag också redovisar nedan.

Vinster för barnet

A tror absolut att det kan vara betydelsefullt och att det gör skillnad för barnen att ha en egen socialsekreterare. Hon tycker att det helt klart blivit en förbättring för barnet sedan detta infördes. Hon tror att det är bra för barnen då de ju vet att de har någon som bara är för dem. Genom vetskapen om att de har en egen socialsekreterare som är till för dem tror A att barnen vågar prata och berätta mer.

”Ja, jag tycker absolut att det gör skillnad. Att man kommer bara för att prata med barnet och höra hur barnet har det”

A jämför med hur det var tidigare då man satt tillsammans med familjehemmet och pratade med dem och att det sedan bara blev en kort stund med barnet. Hon tycker att nu är det tvärtom, att man kommer för att träffa barnet och sedan kanske det blir en kort pratstund tillsammans med familjehemmet för att knyta ihop. Hon menar att det är viktigt för barnen att få prata med någon som har kunskap kring deras situation, om deras bakgrund och om mamma eller pappa. Att barnen behöver prata och fråga och få information. Att det då kommer någon regelbundet som bara ska prata med barnet om dess situation tror hon har stor betydelse för barnet och att det blir en skillnad att det är en särskild socialsekreterare för barnet.

A tycker att hon dokumenterar mycket mer som barnets socialsekreterare. Hon har blivit mycket duktigare på att journalföra samtalen med barnen och vad som sagts, och hur barnen vill ha det. Detta tror hon betyder att man följer upp sina arbetsuppgifter på ett bättre sätt på så vis att man kan gå tillbaka och läsa vad barnen sagt när de träffades och kanske prata vidare om detta.

B menar att det är bra med lagändringen då hon tror att barnen prioriteras på ett annat sätt nu än tidigare, att det blir tydligare fokus på barnet. Hon tror att det tidigare var mer fokus på

familjehemmet och deras behov och menar att det är en svår roll att vara både barnets och familjehemmets socialsekreterare.

C säger att hon tycker att det är bra med lagändringen. Hon tror att det är bra för barnen och hon tror att barnen känner att de har en egen socialsekreterare mer nu än tidigare, att man är till för dem. C beskriver att hon känner sig friare när hon gör sina hembesök i familjehemmet. Hon berättar att hon tidigare hade rollen som både barnets och familjehemmets socialsekreterare och att det då lätt blev att familjehemmet tog det mesta av hennes tid. Hon tycker att hon kan fokusera mer på barnen nu och ägna tid med dem.

”Alltså att jag kan bry mig lite mindre om familjehemmet än vad jag gjorde tidigare”

C tror att det gör skillnad för barnen. Hon tänker att det har betydelse för barnen att hon säger att hon är barnets socialsekreterare. ”att jag är till för dig”. Hennes upplevelse är att barnen tidigare kunde känna att hon var mer till för familjehemmet och i ”maskopi” med dem. Nu tror hon att det blir annorlunda för barnen hon träffar, att hon är deras och att de då vågar öppna sig mer för henne. C beskriver ett par erfarenheter som hon tror har att göra med att hon är barnets socialsekreterare. Ett av ”hennes barn”, en 10-årig flicka, har uttryckt önskemål om att C ska komma oftare. C har märkt på flickan att hon är medveten om att C är till för henne och att hon tycker att det är bra, att hon använder sig av C.

Vidare berättar hon om en annan tjej, som när C kom för att närvara på ett skolmöte, stod utanför skolan och väntade på C. Detta för att hon hade behov av att prata med C.

D menar att lagändringen var en absolut nödvändighet. Hon tycker att det faller helt i linje med barnens bästa och att detta är självklart, att alla barn har en socialsekreterare som de vet att de kan vända sig till.

”Att det finns en handläggare som verkligen fokuserar på just det här barnet och att dess behov blir tillgodosedda så att ja, jag tycker det är sunt”.

D tycker absolut att rollen som barnets socialsekreterare innebär att barnen blir mer delaktiga och lyssnade på.

E tycker att det har förändrat hennes arbetsuppgifter så tillvida att hon mer kan koncentrera sig på barnen vid sina hembesök i familjehemmet och hon tror att barnen känner skillnaden. Hon har mer barnsamtal nu än tidigare men har svårt att säga exakt hur detta blir för barnen. E tänker att det borde ha betydelse för barnen att man kommer dit för att prata och lyssna till dem.

Kommentar

Samtliga fem intervjupersoner svarar entydigt att de upplever att det är positivt för barnen att ha sin egen socialsekreterare. De tror att detta innebär en trygghet för barnen som ökar förutsättningarna för att de ska våga prata och berätta. Tidigare forskning har visat på att socialsekreteraren är viktig för de placerade barnen (Andersson 2006, Rasmusson 2006, Vinnerljung 1996). Vid intervjuerna under vanvårdsutredningen (2011) är det flera av de intervjuade som pratar om vikten av att man som placerat barn har någon man kan prata med och som lyssnar till hur man har det.

Relation och kontinuitet

A menar dock att det krävs att man har en relation och att det kan ta tid för barnen att bli så trygga att de vågar ta upp saker som är jobbiga att prata om. A tänker att ju längre kontakt man haft med barnen ju mer vågar de ta upp, både positiva och negativa saker.

B menar att hon vill tro att det blir skillnad för barnen till det bättre med en egen socialsekreterare men säger samtidigt att det är svårt. Det viktiga, enligt henne är kontinuiteten och att man lyckas skapa en bra relation till barnet, sedan om det är en utredare eller om det kallas barns socialsekreterare tänker inte hon har någon betydelse för barnet. Problemet, enligt B är att det ofta inte blir någon kontinuitet för barnen då det är stor omsättning på handläggarna inom socialtjänsten.

E menar att i och med uppdelningen med familjehemssekreterare och barnsekreterare blir det tydligare att man är till för barnen och då bättre förutsättningar för att barnen ska våga prata. Det innebär ju inte per automatik att barnen pratar för det, hon tar här upp att det också handlar om att skapa en bra relation med barnet. E menar att rollen som barnets socialsekreterare gör det lättare för henne att skapa denna relation. Hon tror att barnen märker detta och att det innebär att de vågar öppna sig och prata mer.

Mina intervjupersoner hade svårt att peka ut något specifikt hur det blir för barnen med en egen socialsekreterare. De svarade dock alla entydigt att de tror att det blir positivt och en trygghet för barnen.

A kunde inte komma på någon speciell händelse som hon erfarit men menar att om det fungerar med socialsekreteraren, att det finns ett förtroende så är det positivt för barnet, att det i sig är hennes erfarenhet. Hon funderar kring hur det blir för de barn som får en socialsekreterare som de inte trivs med.

B pratar också om att det blir en trygghet för barnen att veta att det finns någon som är för dem. Hon återkommer till att det handlar om relation och kontinuitet mellan henne och barnet, att detta är viktigast.

När det gäller vikten av att kontinuitet och relation har D erfarenhet av detta. Hon berättar att, framförallt ungdomar har uttryckt oro för henne om att behöva byta handläggare. Hon upplever att barnen känner en trygghet med att de har en och samma socialsekreterare som de kan vända sig till.

Alla de intervjuade pratade om vikten av att skapa en relation till barnen. För att göra detta menade de att det är viktigt att visa sig intresserad av barnen och fråga dem hur de vill träffas. Där är det stor variation mellan barnen hur de är och vill ha det. Men alla tyckte att det är bra att ibland göra någon aktivitet med barnen så att de lär känna varandra. Aktiviteterna kunde vara olika, till exempel bowla, ta en fika på ett café eller ta en promenad.

”Det handlar om att visa tydligt för barnet att jag är till för dig”

”Att på ett synligt sätt intressera sig för barnet”

Kommentar

Syftet med lagen att de familjehemsplacerade barnen ska ha en egen socialsekreterare är att komma tillrätta med brister i uppföljningen (socialstyrelsen, 2012) och att garantera att det under hela vårdtiden finns en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet (Lundgren & Thunved, 2013). I likhet med forskningen menar alla mina intervjupersoner att det är väldigt viktigt med en god relation med barnen och att det handlar

om att bygga upp en förtroendefull kontakt med kontinuitet. Att barnet har en egen socialsekreterare är en god intention men om relationen och kontinuiteten inte finns där så blir det svårt för barnet att känna förtroende och trygghet vilket kan betyda att det blir utan verkan med en egen socialsekreterare. Flera studier visar att relationen till socialsekreteraren är viktig och att denna är trygg och regelbunden (Andersson & Rasmussen, 2006). I Vanvårdsutredningen (SOU 2011:9) tar de intervjuade också upp vikten av en god relation och kontinuitet i kontakten med socialsekreteraren.

Helhetssynen

Ett tema som tydligt framkom var helhetssynen på de placerade barnen. I Socialtjänstlagen är en central tanke att man sträva efter en helhetssyn på människors sociala situation (Johansson & Ponnert, 2015). Nedan beskriver jag hur intervjupersonerna resonerar kring detta tema.

Samtidigt som A tycker att lagändringen är positiv menar hon att det inte är helt lätt. Hon menar att man också måste ha en relation till familjehemmet. A pratar om svårigheten att vara barnets socialsekreterare och att lyssna på vad barnet säger och vill men utan att för den skull ge för stora förhoppningar till barnet att man kan ändra på allt. Att man kommer för barnet men att barnet också hör ihop med familjehemmet och att det handlar om ett samarbete.

”Så att det inte blir någon dragkamp där så att säga”.

B har ibland upplevt att familjehem kan vara undrande till varför hon ska träffa barnet själv och så ofta, som någon slags konkurrens. Hon menar att det kan vara en balansgång för hon behöver ju ha en relation med barnet för att barnet ska kunna prata med henne. Samtidigt vill hon att det är familjehemmet som ska vara de viktiga för barnet så att barnet känner trygghet och tillhörighet hos dem.

E resonerar vidare om att ändå hålla ihop systemet så att inte barnet blir en egen ö i familjehemmet. Där menar hon att det är viktigt med nära samarbete med familjehemssekreteraren så att de ”drar” åt samma håll.

C säger, ”Det är svårare att få en helhetsbild som barnhandläggare. Men om det är negativt för barnet det vet jag egentligen inte”

De pratar alla fem om att vikten av att ha ett bra samarbete med familjehemssekreteraren och tar upp att detta skulle kunna vara en kritisk punkt. Där resonerar de lite olika och det verkar inte helt tydligt med hur rollfördelningen ska vara utan att det kan se väldigt olika ut.

A resonerar som så att om barnet tagit upp något som är jobbigt i familjehemmet så vill hon prata med familjehemmet om detta. Enligt henne är detta inte självklart då hon haft en kollega som menar att det är familjehemssekreteraren som ska göra detta.

De pratar om konflikten som kan uppstå om barnet och familjehemmet har skilda uppfattningar och historier. Detta menar de i så fall mer är ett problem för socialsekreterarna internt. Ingen av dem beskriver att detta påverkar barnen negativt. Ingen berättar heller om egna erfarenheter där svårigheter eller olika uppfattningar har funnits mellan kollegerna. Så samtidigt som de säger att det skulle kunna vara en kritisk punkt så är det ingen som har någon egen erfarenhet av detta.

Tre av mina intervjupersoner tycker att det finns svårigheter i rollen gentemot de biologiska föräldrarna. De menar att föräldrarna skulle behöva mycket mer stöd och hjälp än de kan erbjuda. De upplever att det är svårt med att ha ”dubbla roller”, då de också har kontakten med barnets biologiska föräldrar och skall se till att de får den hjälp och stöd de behöver för att få hem sina barn. I deras funderingar finns förslag på att föräldrarna kanske skulle ha en egen socialsekreterare som jobbar med och stöttar dem med det som behövs för att bli en bättre förälder för sina barn. Antingen för att det ska bli ett bättre umgänge eller om det handlar om att barnet ska kunna flytta hem.

B pratar också om svårigheten i rollen och att det är många intressen att ta tillvara. Hon tycker att det ibland känns som att sitta i en vårdnadstvist mellan de biologiska föräldrarna och familjehemmet och att hon står mitt emellan. Hon vill då varken vara på familjehemmets sida eller föräldrarnas utan på barnets sida.

”Att barnet också ska känna att jag verkligen är på barnets sida”.

C pratar om att hon nu känner att hon är lite mer vinklad åt den biologiska släkten än vad hon varit tidigare. Hon tror att det handlar om att hon inte längre har samma kontakt med familjehemmet.

”Lite mindre är jag i allians med familjehemmet, den världen eller vad man ska säga”

Hon funderar också på om det kan bero på att hon nu koncentrerar sig mer på barnen så hör hon från dem att de biologiska föräldrarna är viktiga.

Att ha kontakten med föräldrarna upplever E är svårt då det fortfarande känns oklart vad och hur mycket arbete man ska lägga på dem.

Det var lite olika hur de var organiserade men flera av mina intervjupersoner har även som arbetsuppgift att göra den utredning som krävs om en förälder begär hem sitt barn. De menar att detta är svårt utifrån att ha ett rättssäkert perspektiv samt att det tar mycket av deras tid i anspråk.

A tycker att det är en svår roll med att vara barnets socialsekreterare. Hennes upplevelse är att det fungerar oftast lätt i förhållande till barnet. Men som hon säger, det är inte bara barnet jag ska ha kontakt med. Det finns föräldrar, övrigt biologiskt nätverk och familjehem som man också måste förhålla sig till och ha kontakt med.

Kommentar

Ett av mina teoretiska begrepp var helhetssynen. Alla mina intervjupersoner tycker att rollen som barnets socialsekreterare är svår då det är många aktörer runt barnet att samarbeta med. Att ha kontakten med barnet upplever de som positivt och viktigt och att det oftast fungerar bra. Svårigheterna handlar om kontakterna med de biologiska föräldrarna och samarbetet med familjehemssekreterarna. Det framgår också av Ponnert (2015) som menar på att det kan medföra svårigheter med att tillvarata barnens intressen och samtidigt sörja för föräldrarnas behov.

I likhet med Linderot (2015) resonerar mina intervjupersoner om vikten av att ha en helhetssyn kring barnen. Socialsekreterarna pratar om vikten av att hålla ihop familjesystemet så att barnet och familjehemmet inte blir två delar som man jobbar med på olika håll. Risken med att enbart ha kontakt med barnet blir ju att man bara får barnets bild av situationen och missar att det finns ett annat perspektiv som kanske på sikt egentligen är det bästa för barnet. Detta visade Anderssons studie (2008) där intervjuade barn uppgav att familjehemssekreteraren som hjälpte till och medlade i kontakten mellan barnet och familjehemmet.

Att få tiden att räcka till

Flera av intervjupersonerna tar upp arbetsbelastningen och menar att omorganisationen inneburit fler barn på deras tjänst vilket gör att de träffar ”sina” barn mer sällan än tidigare.

C berättar också om fler möten på kontoret då hon och familjehemssekreteraren behöver träffas för att stämma av vad som händer och planera framåt. C hade hoppats på mer tid med barnen för att hinna skapa en bra relation och på detta sätt kunna föra mer samtal med dem. Trots detta, att hon har fått fler ärenden och mindre tid åt varje barn, tycker hon ändå att den tiden hon har med barnen är det bättre kvalitet på.

Samtidigt som D tycker att lagändringen är positiv och är övertygad om att det är bra för barnen tar D upp problemet med att hinna med.

”Det finns ju inte den tiden man hade önskat för varje barn”

Baksidorna eller nackdelarna som barnets socialsekreterare beskriver är att arbetsfördelningen med barnsekreterare inneburit fler barn på sin tjänst och att de därmed har mindre tid till varje barn. Förhoppningen var att kunna träffa och prata med barnen oftare en tidigare men de tycker att det blivit tvärtom. Däremot verkar det ändå ha blivit en kvalitetsförbättring för barnen.

Alla mina intervjupersoner uppger att det fungerar bra med rollen som barnets socialsekreterare på sin arbetsplats. Tre av dem nämner dock arbetsbelastningen som ett bekymmer. De menar att det är ibland är svårt att träffa barnen i den omfattning som de tänker att man behöver göra. Några tycker att de har för många barn på sin tjänst.

”Det finns ju inte den tiden man hade önskat för varje barn”

D berättar att hon fått ganska mycket mer att göra den senaste tiden. Men hon ser att de barn hon haft länge, som hon benämner som ”mina”, har hon lyckats bygga upp en relation till. Hon tror därför att de vet och känner att de kan vända sig till henne om det är något. Hon tänker att de klarar att det går längre tid mellan träffarna nu när hon har en hög arbetsbelastning.

”För då vet de att jag finns där”.

Kommentar

Här kommer återigen temat om vikten av att ha en längre kontakt och en god relation med barnen. D har hög arbetsbelastning nu men har byggt upp en relation så hon tänker att barnen klarar att hon kommer mer sällan ett tag. I Anderssons (2001) studie om barns vardagsliv i familjehem beskrivs också detta att i den fungerande vardagen är socialsekreteraren inte så viktig. Men om det kärvar behöver barnen veta vart de ska vända sig och då är det av stor betydelse att det finns ett etablerat förtroende och en relation.

Alla mina intervjupersoner är väldigt eniga om att det känns väldigt meningsfullt att jobba som barnets socialsekreterare. Samtidigt är det också överens om att det är ett krävande arbete med hög arbetsbelastning. De beskriver arbetet som svårt och komplext. Jag tänker att komplexiteten bland annat handlar om att vara barnets socialsekreterare och föra dess talan och samtidigt försöka hålla helhetssynen med de olika familjesystemen. Vilket är barnperspektivet och vilket är barnets bästa i detta? Som Rasmusson (2011) tar upp att synen på barn som aktiva subjekt men ändå att de är och måste få vara en del av en familj.

Slutdiskussion

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur lagen om att de familjehemsplacerade barnen ska ha en egen socialsekreterare tillämpas i praktiken. Mina frågeställningar har varit:

Vad innebär rollen som barnets socialsekreterare i praktiken?

Hur ser barnens socialsekreterare på vad det innebär för de familjehemsplacerade barnen att ha en egen socialsekreterare?

De intervjuade socialsekreterarna är alla positiva till lagändringen och tror att det innebär större trygghet för barnen i att våga prata och berätta om sin situation. Detta är ju också intentionen med lagändringen. Samtidigt beskriver socialsekreterarna dilemmat med att hålla en helhetssyn kring systemet: barnet, familjehemmet, de biologiska föräldrarna och familjehemssekreteraren när det är många aktörer inblandade. Jag tänker att detta är en utmaning för socialsekreterarna och att det krävs tid för samarbete inom organisationen.

Vidare funderar jag kring hur det blir i förlängningen då barnets socialsekreterare, som det är i fyra av de fem intervjuades arbetsuppgifter, att även göra utredningar kring till exempel upphörande av LVU vård och om barnet kan återvända hem till föräldrarna. Risken som jag ser är att det då kan bli som före lagändringen, att det är utredningar som upptar socialsekreterarens tid och uppföljningen av barnets placering, att lyssna till barnet, får lägst prioritering.

En annan reflektion jag har är att barnets socialsekreterare ska ha kontakt med barnets biologiska föräldrar och vad denna kontakt innebär. Flera av mina intervjupersoner pratar om svårigheten i detta. Jag får uppfattningen att det inte är helt tydligt vad arbetet med föräldrarna innebär och hur mycket tid som skall läggas på detta. Enligt lagstiftningen ska man föra samtal med vårdnadshavarna (Socialtjänstlagen 6 kap § 7 b). I kommentarerna kan man läsa att socialtjänsten aktivt bör erbjuda vårdnadshavarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver för att upprätthålla en god kontakt med den underårige och familjehemmet (Lundgren & Thunved, 2013). Det står dock inte att det är barnets socialsekreterare som är ansvarig för detta. Ett par av mina intervjupersoner nämner att diskussioner förs om att föräldrarna ska ha en egen kontakt när deras barn familjehemsplaceras. Hur blir detta då kontra helhetssynen?

I och med att det blivit tydligare uttalat i arbetsrollen, att socialsekreteraren är barnets socialsekreterare, verkar detta få till följd att det blir en trygghet i rollen som förmodligen i sig

gör att det också blir tydligare för familjehemmet och inte minst för barnet. Tidigare forskning har visat att socialsekreterare ofta underskattar sin betydelse för barnet (Hagbard & Esping 1992, Vinnerljung 1996). Jag tänker att om det blir mer tydligt för socialsekreteraren att det är barnet man ska ha fokus på, borde det få till följd att det är lättare att se sin betydelse för barnet. Detta tänker jag påverkar kontinuiteten i kontakterna med barnet. Alla mina intervjupersoner pratar om vikten av att skapa en relation med barnet för att barnet ska känna sig tryggt och ta upp saker som de vill och behöver prata om. Det är dock viktigt att relationen är bra för som Andersson och Rasmusson (2006) skriver, att om kontakten med socialsekreteraren inte fungerar finns det risk att missförhållanden i familjehemmet förblir dolda.

Bristerna inom familjehemsvården och uppföljningen av de placerade barnen har påtalats och uppmärksammats många gånger under åren. Det verkar dock inte handla om att det saknats lagar, råd och föreskrifter på hur uppföljningar skall gå till. Nu kommer ytterligare en lagändring som skall stärka barnens ställning och förhindra att barn som är placerade ska fara illa. Lagen har en god intention om att det ska bli bra för barnen. Socialsekreterarna jag intervjuat verkar också ha uppfattningen om att detta är till gagn för barnen och att barnen blir mer synliggjorda och lyssnade på. Så om man frågar socialsekreterarna, blir svaret att de tycker det blir bra för barnen att ha en egen socialsekreterare i den betydelsen att någon finns där för barnet och lyssnar och står på barnets sida.

Samtidigt framkommer det av intervjuerna att svårigheter finns och att det kan vara en otydlighet i rollen. Socialsekreterarna beskriver svårigheter att hinna med uppföljningen med barnen och träffa dem i den omfattning som kanske behövs för att skapa relation. Att ha en god relation och en någorlunda tät omfattning på träffarna med barnet tror jag är en förutsättning för att intentionen med barnets socialsekreterare skall lyckas.

Socialsekreterarna beskriver också dilemmat med att hålla en helhetssyn för de familjehemsplacerade barnen. Dels med familjehemmet och den socialsekreterare som jobbar med dem och dels de biologiska föräldrarna och svårigheten och otydligheten med arbetet med dem. I likhet med tidigare forskning och lagtext tänker jag att det är viktigt för de placerade barnen att ha en helhetssyn för att samarbetet mellan de medansvariga och viktiga vuxna kring barnet ska fungera. Uppdelningen att familjehemmet har en socialsekreterare och barnet en annan innebär, som de intervjuade har beskrivit det, att det är de som barnets socialsekreterare som har kontakten med de biologiska föräldrarna. Som Fredriksson &

Kakuli (2011) skriver kan familjehemmen behöva stöd från socialtjänsten att hantera dessa relationer. Detta blir familjehemsekreterarens uppgift. Här är det av stor vikt att det är ett tätt och nära samarbete mellan de båda socialsekreterarna.

Den nya lagstiftningen om att placerade barn ska ha en egen socialsekreterare infördes den förste januari år 2013 och är därmed relativt ny. Det har därför ännu inte gjorts någon forskning eller uppföljning på hur detta blir för barnen eller hur det fungerar i praktiken. Under åren har det som sagt funnits lagar och föreskrifter kring familjehemsvård och uppföljning för placerade barn. Intentionen med att införa denna lagändring är god och viktig i avseendet att förhindra övergrepp och vanvård. Kommunerna ska efterfölja denna lag och se till så att alla placerade barn ska ha en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. Men kommer det vara möjligt för kommunerna att efterfölja denna lag och kommer lagändringen att innebära någon skillnad för barnen framöver? Kommer det att fungera i praktiken och är det möjligt för socialsekreterarna att arbeta på detta sätt? Räcker det att det skapas nya lagar för att tillförsäkra de familjehemsplacerade barnen en trygg och säker vård?

Jag har fått fem socialsekreterares synpunkter och erfarenheter kring detta ämne. De var alla ganska nya i sin roll som barnets socialsekreterare, mellan ett till fyra år. Jag tänker att det, för att få svar på min fråga om hur den nya lagstiftningen, om att de familjehemsplacerade barnen ska ha en egen socialsekreterare, tillämpas i praktiken behövs det ett större underlag och kanske att längre erfarenhet av denna roll, som barnets socialsekreterare.

Dock var alla mina intervjupersoner mycket engagerade och det var tydligt att de verkligen ville och hade ambitionen att det skulle bli bra för barnen.

Vidare vore det intressant att ta del av vad barnen säger och huruvida de upplever någon skillnad.

Litteraturförteckning

Andersson, Gunvor (1995). *Barn i samhällsvård*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Gunvor (2001). *Barns vardag i familjehem*. Stockholm: Natur och Kultur.

Andersson, Gunvor (2004). Barn och uppbrott. *Barnet i den sociala barnvården*. Andra uppl. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Socialstyrelsen. Stockholm: Liber

Andersson, G & Bodil Rasmusson (2006). Fosterbarns perspektiv på socialtjänstens företrädare. *Socialmedicinsk tidsskrift, nr 1*, (s. 5-15).

Andersson, Gunvor (2008). *Utsatt barndom – olika vuxenliv – ett longitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Andersson, Gunvor (2011). Meddelande från Socialhögskolan 2011:6. *Social barnvård - några utmaningar. Glimtar från forskning ur olika perspektiv*.

Barnombudsmannen (2014).

Bäck-Wiklund, Margareta och Tommy Lundström (2001). *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och Kultur.

Cederborg, Ann-Christin & Yvonne Karlsson (2001). Omhändertagande med barnets perspektiv. *Socialvetenskaplig tidskrift, nr 3*, (s. 163-179).

Dahlberg, Cristina & Anne Forsell (2006). *BBIC i praktiken- att knäcka koden*. Lund: Studentlitteratur AB.

Fredriksson, Anna & Anna Kakuli (2011). *Ett annat hemma*. Stockholm: Gothia.

IVO (2014). *Tillsynsombud är inte rätt väg att gå, slutrapport från försöksverksamheten*.

Justesen Lise & Nanna Mik-Meyer (2011). *Kvalitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.

Johansson, Susanna & Lina Ponnert (2015). Utredningsarbetets institutionella villkor i en förändrad omvärld – tendenser och utmaningar. I: Lina Ponnert (red). *Utredningsarbete i den sociala barnvården*. Falkenberg: Gleerups Utbildning AB.

Kvale, Steinar & Svend Brinkman (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Linderot, Sofia (2015). Utredningspraktik vid placering av barn utanför hemmet. I: Lina Ponnert (red). *Utredningsarbete i den sociala barnvården*. Falkenberg: Gleerups Utbildning AB.

Lundgren, Lars & Anders Thunved (2013). *Nya sociallagarna*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Lundström, Tommy (1996). *Samhällets insatser för barn och ungdomar, som anses fara illa eller vara i riskzonen*. Socialstyrelsen. Barnet i den sociala barnvården, centrum för utvärdering av socialt arbete. (s. 11-40) Stockholm: Liber.

Nyman, Anders (2012). *Att lära av vanvård i den sociala barnvården*. Stockholm: Gothia Förlag.

Ponnert, Lina (2011). Meddelande från Socialhögskolan 2011:6. *Social barnvård – några utmaningar. Glimtar från forskning ur olika perspektiv*, (s. 38 – 51).

Ponnert, Lina (2015). *Utredningsarbete i den sociala barnvården*. Falkenberg: Gleerups.

Rasmusson Bodil, Ulf Hyvönen, Lina Mellberg (2004). *Utvärderingsmöten I BBIC*. Socialstyrelsen.

Rasmusson, Bodil (2011). Meddelande från Socialhögskolan 2011:6. *Social barnvård - några utmaningar. Glimtar från forskning ur olika perspektiv*, (s. 15 – 27). Barnperspektivet och barns delaktighet.

Regeringskansliets sida på internet: www.regeringen.se//2012/06starkt-stod-och-skydd-for-barn-och-unga. Hämtad 2015-05-06.

Socialstyrelsen (1990). *Vård utom hemmet*. Socialstyrelsen. Stockholm.

Socialstyrelsen (2004). *Samtal med barn i socialtjänsten*. Socialstyrelsen. Stockholm.

Socialstyrelsen (2012). *Barn och unga i familjehem och HVB*. Socialstyrelsen. Stockholm

Socialstyrelsen (2015). *Etiska aspekter på att lyssna på barn i familjehem* Socialstyrelsen. Stockholm.

Socialtjänstlagen (1997:313)

Statens Offentliga Utredningar (SOU 2011:61) *Vanvård i social barnavård. Slutrapport.*
Slutbetänkande av utredningen om vanvård i den sociala barnavården.

Statens Offentliga Utredningar (SOU 2011:9) *Barnen som samhället svek – åtgärder med
anledning av övergrepp och allvarliga försummelser i samhällsvården.* Betänkande av
Upprättelseutredningen.

Svedin, Carl Göran (2010). *Litteraturgenomgång av nationell och internationell kunskap om
förekomst av övergrepp mot barn och unga som är i samhällets vård.*

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer.* Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2014). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig
forskning. *Vetenskapsrådets officiella hemsida.* <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
(2015-06-16).

Vinnerljung, Bo (1996). Hur vanligt är det att ha varit fosterbarn? En deskriptiv
epidemiologisk studie med några metodologiska reflektioner. *Socialvetenskaplig tidskrift nr
3*, (s. 166-179).

Vinnerljung, Bo (1996). *Svensk forskning om fosterbarnsvård. En översikt.* Stockholm: Liber
Utbildning/Centrum för utvärdering av socialt arbete.

Bilagor

Bilaga 1. Brev till mina intervjupersoner.

Hej,

Jag heter Ylva Tornestrand och arbetar på Familjehemsenheten i Helsingborg. Just nu håller jag på att skriva en C- uppsats inom socionomutbildningen. Jag vill ta reda på hur socialsekreterare upplever att den nya lagstiftningen, att familjehemsplacerade barn skall ha sin egen socialsekreterare, påverkar barnen.

Jag skulle gärna vilja träffa någon eller några av er barnsekreterare för att ställa några frågor kring detta. Jag vore väldigt tacksam om ni ville ta er tid till att träffa mig en stund för att svara på några frågor kring er roll som barnets socialsekreterare. Jag beräknar att intervjun tar max en timme. Jag kommer att spela in intervjuerna på band för att underlätta bearbetningen efteråt. Intervjuerna kommer att redovisas helt anonymt och materialet kommer att förstöras när uppsatsen är klar.

Av tidsmässiga skäl skulle jag önska att intervjuerna kan ske så snabbt som möjligt.

Vänliga hälsningar

Ylva Tornestrand

Bilaga 2. Intervjuguide

Tema 1: Bakgrund och Rollen som barnets socialsekreterare

1. Hur länge har du arbetat inom socialtjänsten och hur länge har du haft rollen som barnets socialsekreterare?
2. Hur är ni organiserade på denna arbetsplats och hur länge har det varit denna organisation? Hur såg det ut tidigare?
3. Har du haft andra arbetsuppgifter inom socialtjänsten tidigare?
4. Hur ser du på lagändringen, att barnet ska ha en egen socialsekreterare? Vad har detta betytt för dina arbetsuppgifter?
5. Tycker du att din roll som barnets socialsekreterare ger förutsättningar för att stärka barnens delaktighet och att de blir mer lyssnade på? Upplever du att din roll som barnets socialsekreterare gör någon skillnad för barnen i avseendet att de känner att de har en egen socialsekreterare som de kan och vågar prata med?
6. Vilka erfarenheter har du (fått) i hur det blir för barnen att ha en egen socialsekreterare?
7. Har du erfarenheter av att det kan medföra något positivt för dem?
Har du erfarenhet av att det kan leda till några negativa konsekvenser eller komplikationer för barnen? Finns det några kritiska punkter i arbetsfördelningen med olika roller, barn respektive familjehemssekreterare?
8. Hur upplever du att det fungerar i din roll som barnets socialsekreterare för barnet respektive barnets familjer, familjehem/biologfamilj?
9. Upplever du att arbetsfördelningen med att ha särskilda socialsekreterare för barnen fungerar på din arbetsplats?

Tema 2: Metodik

Att vara barnets socialsekreterare innebär bl.a. att etablera en relation med varje barn så att de ska kunna veta att det finns en person för dem att vända sig till och som lyssnar särskilt på dem.

1. Hur gör du i ditt arbete för att etablera kontakt, för att informera barnen och för att få kontinuitet och bra möten?

2. Vilka erfarenheter har du? Under vilka förutsättningar fungerar det bra? Finns det situationer då det inte fungerar? I så fall varför?

Tema 3: Framtid och utvecklingsmöjligheter

1. Ser du några utvecklingsmöjligheter i rollen som barnets socialsekreterare och i så fall vilka?
2. Vill du fortsätta jobba på detta sätt, i rollen som barnets socialsekreterare, känns det meningsfullt?